

מערכי האקטואליה מופצים ללא תשלום על ידי עמותת "שיעור אחר", הפועלת להעצמת תלמידים ולקידום מעורבות של הציבור הישראלי במערכת החינוך. מטרת התכנית להקנות ידע ולעודד את החשיבה הביקורתית דרך דיון בנושאים החדשניים העומדים מדי שבוע על סדר היום הציבורי. השיעורים מיועדים להוראת תלמידי כתות ה'-ט' (לשימוש אחר מומלץ להתייעץ אתנו).
על מנת להיכלל ברשימת התפוצה של התכנית, נא לפנות לעדי בילבסקי, טלפון: 052.6208363 דוא"ל: adib@shiuracher.org
פרטים על פרויקטים אחרים של העמותה בבתה"ס, בהם הפעלת מתנדבים המעבירים קורסי העשרה, באתר www.shiuracher.org.
אין להפיץ את מערכי השיעור לשום גורם תמורת תשלום.

שיעור אחר: חינוך ואקטואליה

"כל האזרח בישראל ישבו בסוכות..." - חג הסוכות וערך השוויון

18.9.2007

מורים ואנשי חינוך שלום רב,

חג הסוכות מסמל ומתאפיין בערכים אנושיים עתיקי יומין. ערכים אלה רלוונטיים לחברה הישראלית של ימינו ממש כפי שהתאימו לחברה היהודית של תקופת המקרא, לקהילות היהודיות בימי הביניים או לתפוצות ישראל באשר הן. בשל מרכזיותם של ערכים מיוחדים ומלאי תוכן אלו, ראוי ללמדם ולהדגישם בכל עת ובמיוחד בחג הסוכות. בשיעור זה בחרנו להתמקד בערך השוויון והדאגה לחלשים המוטמע כל-כך בתרבות היהודית ובא לידי ביטוי גם בערכי המוצהרים של מדינת ישראל הדמוקרטית.
נדון בערך השוויון בחג הסוכות, תוך הדגשת חשיבותו והטמעתו בקרב אזרחי מדינת ישראל באשר הם.

מטרות השיעור

1. התלמידים יתודעו לערך השוויון הבא לידי ביטוי בחג הסוכות.
2. התלמידים ידונו ברלוונטיות של הערכים הללו לימינו.

מהלך השיעור

1. המורה תאמר לתלמידים: חג הסוכות, המגיע שבועיים לאחר ראש השנה וארבעה ימים לאחר יום הכיפורים, שהם ימי דין, תשובה וכפרה, מסמל ימי שמחה גדולים. שמחה זו - הבאה לידי ביטוי במשפטים כגון: "ושמחת בחגך, והיית אך שמח", "חג הסוכות הזה - זמן שמחתנו" - נמשכת כל ימי החג המיוחד הזה. היום ננסה להבין מה מיוחד כל כך בחג הסוכות ומהם חלק מהתכנים בהם הוא מלא.
2. המורה תחלק לתלמידים את הדף שבנספח לשיעור ובו כותרות של קטעי עיתונות המדגישים את נושא אי השוויון במדינת ישראל. התלמידים יקראו את הכותרות (על פי שיקול דעת המורה - לבד, בזוגות, בקול מול הכיתה).
3. המורה תשאל את התלמידים:
 - מה משותף לכל הכותרות אותן קראנו?
 - מיהם הציבורים המופלים לרעה או הסובלים מאי שוויון המוזכרים בכותרות השונות?
 - האם, לפני קריאת עמוד זה, הייתם מודעים לאי השוויון בנוגע לאוכלוסיות שונות במדינת ישראל?
 - כיצד אתם חשים נוכח אי שוויון זה?למורה: מטרת השאלות היא הבנה שהשוויון הוא ערך אליו אנחנו שואפים, גם אם לא תמיד משיגים בחיי היום-יום.

4. המורה תכתוב על הלוח מתוך ספר דברים: "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך ומגרנך ומיקבך: ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך" (דברים ט"ז, י"ג-י"ד), ותשאל:
- מי הם האנשים המוזמנים לחגוג את החג?
 - מה לדעתכם המשותף בין הלוי, הגר, היתום והאלמנה?
 - מדוע אנו מצווים לשמוח עם האנשים שאינם בני משפחתנו? מה לנו ולאנשים עניים, אומללים, זרים (שאינם יהודים)?
5. המורה תסכם את תשובות התלמידים: חג הסוכות הוא גם חג האסיף בו חוגגים את שמחת האסיף כאשר הכול מביאים את ברכתם לבתיהם. חלק מהמוזכרים בקטע זה המובא מהמקרא הם חסרי אדמה ואנו מצווים לשתף אותם בשמחתנו. בכך אנו מנסים לצמצם את הפערים בין העשירים והעניים, בין אלו שיש להם אדמה ואילו שאין להם או לא התברכו ביבול. כן אנו משתפים בשמחת החג חלשים חסרי משפחה (יתום, אלמנה), את אלו שעובדים למעננו (עבד, שפחה) וכן גרים (כפי שנאמר: "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות").
6. המורה תאמר לתלמידים: אחד הרעיונות הגלומים במצוות הסוכה עצמה, קשור גם הוא לניסיון לצמצם את הפערים בין חלשים לעשירים. כיצד לדעתכם העובדה שכולם יושבים בסוכות משפיעה על צמצום הפערים?
7. המורה תסכם: בכל ימות השנה ניכרים הפערים בין העשירים לעניים היטב. חלק מהאנשים חיים בבתים מפוארים ומרווחים והינם בעלי נכסים למכביר הנראים לעיני כל. לעומתם, אנשים אחרים חיים בדירות צנועות יותר וחלקם חיים בתנאי מחסור, דלות ועוני. עם זאת, בחג הסוכות, יוצאים כולנו – עשירים, כמו עניים, "לגור" בסוכה שהיא מבנה פשוט וארעי שאינו מסמל יציבות רבה. יציאה זו למגורים בסוכה מזכירה לכולנו שהעולם אינו יציב כמו שנראה לנו. העני עשוי להתעשר והעשיר עלול ביום בהיר אחד לאבד את נכסיו. על כן ראוי שהעשירים ישמחו עם העניים, יזמינו אותם לסוכתם וכבדו אותם. בכך יטשטשו במעט את ההבדלים ויתרמו, ולו לשבוע אחד, לצמצום הפערים ביניהם לבין העניים והנדכאים.
8. המורה תשאל:
- לאור הדף שלפניכם והיכרותכם עם החברה הישראלית, מיהם לדעתכם החלשים כיום שהיה מן הראוי להזמין אותם בחג ולשתפם בשמחה?
 - האם יש באמת טעם בהזמנתם של אנשים מאוכלוסיות אלו לסוכתנו? מדוע אנחנו צריכים להזמיןם? האם בכלל רלוונטי הצו המקראי מלפני למעלה משלושת אלפים שנה לימינו? מדוע?
9. המורה תסכם: ערך השוויון, כפי שהוצג בספר דברים ובא לידי ביטוי פעמים רבות נוספות במקרא, הוא ערך מרכזי גם במדינת ישראל של ימינו. במגילת העצמאות של מדינת ישראל נכתב בין היתר: ישראל תהא מושתתת על יסודות החירות... השוויון... "כמו כן, חוקים שונים ופסיקות שונות של בתי המשפט בישראל מעידים על רצונם של בני החברה להביא לצמצום הפערים בין ציבורים שונים במדינה ולמתן את אי השוויון. אמנם, השגת שוויון מלא, כפי שנזכרנו היום, עדיין רחוקה, אולם הדרך ברורה לכולנו. זוהי דרך שהותוותה לפני אלפי שנים ורלוונטית מאד גם כיום.
10. חג הסוכות הוא הזדמנות מצוינת לשאול את עצמנו: מהם הפערים בחברה וכיצד נפעל למען צמצומם? חשוב לציין שההלכה היהודית מאפשרת לאדם לפעול בדרכים נוספות פרט להזמנה לסוכה. למשל לתת לעניים את צרכי החג ביד רחבה על מנת שיוכלו לסעוד את ליבם בהנאה בסוכתם שלהם (ספר התודעה, עמוד פד). כך כל אחד מאיתנו יכול לחשוב כיצד יוכל הוא לתרום לצמצום הפערים ולדאוג לחלשים וזאת לרווחתה של החברה כולה.

למורה: ניתן להפוך חלק זה של השיעור לפעילות מעשית בעלת תרומה אמיתית. כל תלמיד יביא ביום למחרת אל הכיתה מצרך מזון אחד (קופסת טונה, חבילת פסטה, בקבוק שתייה ועוד). המצרכים יושמו בחבילה גדולה וייתרמו למשפחה ענייה על ידי ארגון חסד כמו חסדי נעמי, פתחון לב, לתת, מאיר פנים, בית חב"ד וכיו"ב. כך יקיימו הילדים הלכה למעשה את הצו המקראי ואת הערך האנושי הקורא לשוויון ולצמצום הפערים בין העשירים לעניים בחברה.
ארגונים אליהם ניתן לפנות:

ארגון לתת: [/http://www.latet10.co.il](http://www.latet10.co.il)

חסדי נעמי: [/http://www.naomi.org.il](http://www.naomi.org.il)

פתחון לב: [/http://pitchonlev.org.il](http://pitchonlev.org.il)

תחולת העוני בחברה הישראלית, ובמיוחד בקרב הילדים, התרחבה זו השנה השביעית ברציפות, וזאת בעיקר בשל השחיקה הנמשכת בקצבאות הילדים.

(מתוך נתוני מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית, שנת 2008)

"קיים אי-שוויון ניכר בשירותים החינוכיים העומדים לרשות ילדי המגזר הערבי..."

(מתוך דו"ח של יוזמות קרן אברהם, מרץ 2005)

"שליש מבתי הספר נהנים מחינוך אפור (שיעורי העשרה, הארכת יום הלימודים, פעילות חברתית ועוד) שמימונו בא מכיסיהם של הורים אמידים ומתקציביהן של רשויות מקומיות מבוססות, בעוד ששני השלישים האחרים – רובם ככולם בישובים ערביים, בשכונות מצוקה ובעיירות פיתוח – נאלצים לפעול במסגרת התקציב המצומצם שהם מקבלים ממשד החינוך, ללא תמיכת הורים וללא סיוע הרשות המקומית".

(מתוך אתר האגודה לזכויות האזרח)

"בחסות משרד התעשייה והמסחר רוב העובדים התאילנדים בישראל אינם מקבלים שכר מינימום..."

(מתוך דף עמדה של עמותת "קו לעובד" המגינה על זכויות עובדים מקופחים - עובדים זרים, פלסטינאים וישראלים בעלי הכנסה נמוכה)

"היחס לניצולי שואה הוא מפלה ובלתי שוויוני"

מתוך דו"ח מבקר המדינה, אוגוסט 2007